

Vittorio Mussolini könyve az abessziniai légiháborúról. A Duce fia repülőtiszt volt az olasz-abesszin háború idején és — méltó fia lévén apjának — könyvben számol be hőstetteiről. Az ifjabb Mussolini könyvét a budapesti Franklin-társulat Brelich Mario fordításában a magyar olvasóközönség számára is hozzáférhetővé tette, bár nem tudni, mi okból. Talán elrettentő például, de lehet, hogy a példa tanulságán hőskökké nevelje a magyarul olvasókat; végül lehet, hogy csak politikai oportunitás és jó üzleti szimat vezérelte a céget, ami a magyar szélrózsza minden irányában kirepítette a magasröptű ifjú Mussolini irodalmi szárnyalását. A könyvet — szemelvényekben — alant ismer-tetjük:

„Először srappelleket ejtek le, majd két 31 kilogrammos bombát, azután megint srappelleket. Fájdalommal látom, hogy csak igen sovány eredményeket értek el s ez talán azért is tűnik így fel, mert olyan szörnyű robbanásokat vártam, amelyeket amerikai filmekben láthatunk, míg itt, az abesszinek agyagból és fából összetákolt viskói csekély örömet szereznek a bombázónak”.

Minden részvétünk a serény és buzgó ifjúé, akinek szegénynek, nem teljesül az a hő kívánsága, hogy amerikai gangster filmekben látott borzalmas robbanásokat idézzen elő menekülő feketék agyagvályából épült viskói között. De kövessük, ha tudjuk, az ifjút, a levegő hőst.

„Nagyon alacsonyan, szinte a talajt horzsolva repülünk, de ez az egyetlen módja, hogy az ellenséges fejekre helyezzük kétkilogrammos bombáinkat”.

Igen helyesen, fiatalember! Ez az egyetlen módja, hogy a rabszolgatartó abesszineket, sőt némely európaiat a római civilizáció, a középtengeri faj, megtanítsa a vesszőnyalábok kultúrájára. Eja, eja, alala!

„Végül, annyi idő után, istenigazában

bombázhattuk. Sokan, főleg, akik a poggyászt kísérték, rendezetten futottak, míg mások éjjel-nappal szakadatlan és eszeveszett futással rótták a kilométereket. Szünet nélkül szórtuk rájuk óriási mennyiségben a robbanóanyagot. És hajnaltól alkonyatig egyik raj a másik után szállt fel a különböző repülőterekről, hogy kiélvezze az ilyen nagy méretű menekülés örömét”.

Azt írja: istenigazában bombázhatunk. Nem sok ez egy kicsit, például, stiláris szempontból?

Még egy szakaszt bemutatunk olvasóinknak, izeltől, az új világregd apostolainak imakönyvéből.

„Egy folyó árterében erős hadoszlop igyekszik felnyomulni, miközben védekezésre készülnek, azonban nem igen van módjuk ellenállni. Leeresztek egy csipetet ide, egy másik csipetet oda, hogy senkivel se kivételezzek”.

Elég.

Vittorio a hős és a többi feketeingesek, akik ma az abesszin hódítások után spanyol hódításokban önkénteskednek, ezek azok, akik Guernicánál megszállták az eget és istenigazában bombázták a baszkok ősi, szent városát, szent sirrá avatván a vérrel áldott földet.

Köszöntsük őket: Heil! Eja, eja alala! Bátorság!

Már kiki izlése, módja és bátorsága szerint.

Fekete Béla

SZINHÁZ — FILM

Most, hogy párhónapos vendégszereplés után elköltözött a Novisád-oszjikei színtársulat, egy pár szóban megemlékezünk működéséről. Az együttes évente egy-két hónapos szereplésével alkalmat ad a szubotícai — komoly színészethez annyira nem szokott — közönségnek a kisvárosias tartalmatlan műkedvelésen túl tartalomra és formára is komolyabb művészet megismerésére. A tavalyi szép re-

pertoár után azonban az ideitől többet vártunk volna. Vártuk a nem csak nálunk, de európai viszonylatban is magasnívójú Krlezsa darabjait, vártunk egy-két jó csehszlovák darabot, szívesen láttunk volna Csapektól valamit, szeretettük volna Cankar: Sluga Jernejét látni, bár tudjuk, hogy elmaradásuknak tehnikai akadályai is lehetnek. De bizony sok, nem ehhez a szintársulathoz méltó, idejétmúlt, tisztán színpadi sikerre számító darabot kaptunk. És fáj talán megmondani, de nem hallgathatjuk el: amilyen örömdetes, az hogy magyar darabok is kerültek színre, éppen olyan kár és elszomorító, hogy századeleji romantikus, cícomás díszparaszt népszínműveket találnak csak a jugoszláv-magyar kultur-közeledés manifesztálására.

Az ezévi programból röviden ki kell emelnünk a most itt először színre kerülő darabokból kettőt: Branislav Nušić: Pokojnik (Az elhunyt) és Radomir Plaović és Milan Djoković: Voda sa planine (Víz a hegyről) c. darabját, mint amely darabok a mai társadalom problémáit állították elénk határozott haladó szemlélettel.

Nušić utolsó művében a „Pokojnik”-ban polgárosodó társadalmunk mind vizsgálhatóbb intézményeit mutatja meg nevetető és elszomorító, kétségbejítő és lázító valóságukban. Egy csődbe haladó társadalom saját alapjait aláásó, saját intézményeit kijátszó tragikomikumát adja elénk igazán radikális, erőteljes színezéssel. Ebből a darabból is láthatjuk, hogy Nušić élete végén mennyire jól látta a polgári társadalom betegségeit és milyen tiszta szemmel ítélte meg korhadását.

Plaović és Djoković 4 felvonásos parasztdarabja a szezon legerőteljesebb, legrealisabb és legaktuálisabb tárgyú darabja. Ha Nušić a polgárság csődjét, úgy ez a darab a nép feltörő erejét, világosodó öntudatát, izmosodó akaratát mutatja. Elsőrangban rajzolja le a falu despotáit; a hatalom csökönnyös szolgálait: irnokot, községi elnököt, képviselőt. A népnek korrupcióba, szabotálásba, sőt nyílt ter-

rorba, ütköző jóakarata és haladás utáni vágya kutat fúr és egészséges vizet hoz a faluba. Tiszta vizet, friss levegőt, világosságot és reményt hoz ez a darab. Teljesen egyszerű, népi, falusi problémákat hoz, de egy, a falvakon túl elágazó összefüggő nagy társadalmi harc remekül ábrázolt kis darabja a Voda sa planine.

Milyen felvilágosító, reménytadó és erősítő is tud lenni még mai, annyira korlátolt lehetőségei között is a színház!

Poór János

Hajduk Janosik. Csehszlovákiai film, szlovák nyelvjárásban, gyönyörű szlovák dalokkal, annak a kornak életéből, amikor a görbe tót hegyek lakóit éppúgy mint alföldi őseinket a feudális urak derese kormányozta. Kacagányos vidám urak és sirva jajgató vagy hangtalanul robotoló jobbágyok világa volt ez.

Hajdukorbács hajtja mezőre „úr dolgát” végezni a falvak lakóit. Sivár munkában nyögnek a jobbágyok. A földesúr hetyke lovon közéjük rugtat. Hátha igaz hogy „gazda szeme hizlalja az ökröt” és nem a szolga munkája. A robot-szemlén megakad az egyik lányon az úr szeme. „Nevess” — parancsolja a lánynak. A lány hidegen, inkább fogvicsorgatva hangtalanul ránevet. Szép szemei és fogai vannak. Egy feudális úrnak se lehet rossz vadászkaland.

De hol az öreg Janosik? Nem robotol? Egyszerre felelnek többen is: meghalt a felesége. Az úr sötét homlokkal az öreg Janosik kunyhójához vágat. A keményarcú Janosik keresztet ácsol elhunyt élete-párjának. És mert Janosik ilyen haszontalansággal bibelődik, mikor a termőföld a kapáját várja, az úr korbáccsal az arcába ver. Az öreg gyámoltalan lázadással baltát fog az úrra. Ezért mint a barmot felhajtják a kastélyba és a deresre kerül.

Bent a kunyhóban, a halott körül munkára teljesen képtelen öregek szomorú népi sirató dalokat zúgatnak. Si-

ratják jómindnyájuk értéktelen, elveszett életét.

A kunyhó előtt Anka, a jobbágy-falu legszebb lánya, Janosik fiának kedvese, kétségbeesett hangon a hegyekbe sikongja mátkája nevét, hátha megjön az ifjú Janosik.

A hegyekből a diákok városias viseletében megjön az ifjú Janosik. Mátkája sirva fut hozzá és elmondja, mi történt. Apád a deresen! Janosik baltát ragadva árkon-bokron keresztül rohan a kastélyba. A bamba poroszlót félreírkve a pincébe fut, ahol deresre kötözve két hajdu ütlegeli kiaszott apját. A berohanó diáktól visszahökölnek. Janosik a dereshez térdel és apja fölé hajlik. Az öreg már kiszenvedett.

Janosik szörnyű bosszút fogad. A földesurat megfenyegeti. „Ha jószágodat elhajtják, Janosiknak köszönheted. Ha pajtád vagy kastélyod kigyullad, azt is Janosiknak köszönheted. Ne felejtse el Janosik nevét!”

A hegyekbe megy a diák és gyönyörű dallal seregíti össze a környék elégedetlenjeit. Egymásután ragadják meg hosszú nyelvű baltáikat a felkelők. Vidám élet folyik a hegyekben. Megsarcollják az úri gulyát. Elhajtják az úri nyájakat. Elveszik a postakocsik pénzét. Felgyűjtják a földesúr kastélyát és a szabadulás reménysugarait hintik a nép közt.

A romantika gőze lengi körül e történetet. De lehet-e másként népmentő betyárvilág legendás hőseinél?

Egy úri mulatságon, szindarab keretében tolakodva eltáncolják betyáros jobbagyántáncukat és tréfás társasjáték keretében elszedik a tapsoló közönség ékszerait. És vége-hossza nincsen az úri világ tréfás és komoly megsarcolásának. A hegyekbe küldött ellenük készülődő pandurszázadot is megcsúfolják. Összekötözve szekereken a vármegyére szállítják őket. Janosik a földesurat is irgalmatlanul elvereti a deresen saját begyakorolt hajdúival.

A csapatnyi jobbágyfelkelő bekerítésére a vármegye urai katonaságot hoznak az osztrák császár seregéből. A tél és a szükség szorongatják a betyárokat. Ravasz trükkal lecsalogatják a szorongatott betyárokat a hegyekből. Elkeseredett küzdelem indul, de a túlerő legyőzi a bűvőhelyükből kicsalt hősokeket.

Janosikot, aki minden kintatás ellenére se vallja, hová tették az urak pénzét, akasztani viszik. Az akasztófa árnyékában Janosik népi jobbagyántáncba fog. Lassan indul a deresztő tánc, de mind szilajabban döngöl a ritmusa. A tánc lázadó örömeiben annyi erő, annyi biztatás van, hogy érezzük, hiába akasztófa, pandúrok és zsoldos seregek, a népi szabadság győzni fog. 1713-ban császári rendelettel a megye felakasztatta Janosikot, a szlovákok szabadságszerető Rózsa Sándorát.

A film szereplői hamisítatlan szlovák népviseletben jelennek meg. Arcuk mása sok alföldi faluban ma is megtalálható. Festői hegyi tájakon folyik a küzdelem. Valóságteremtő, leegyszerűsített művészettel megoldott színjátékot vittek a lencse elé. A csehszlovák demokrácia szép filmje volt Janosik, a betyár.

Latak István

KRÓNKA

— 59 magyar író, tudós és művész írásban protestált a készülő zsidóellenes törvény miatt.

— A Kinában harcoló japán hadsereg eddigi főparancsnokát, Teraucsi tábornokot leváltották és helyébe Uosiuoku tábornokot nevezték ki.

— A német kormány elrendelte a schilling eltörlését.

— Az indiai Misori városban a hindu nacionalisták kongresszust tartottak, amelyen 30.000 ember vett részt. Ez alkalommal is vérontásra került a sor, mivel